

Broedgeval van een Indische Gans *Anser indicus*

In West-Europa wordt een groot scala aan soorten eenden en ganzen in gevangenschap gehouden. Deze vogels worden geleewiekt of gekortwiekt om ontsnappen te voorkomen. In het eerste geval zijn ze hun vliegvermogen definitief kwijt, in het tweede alleen tijdelijk, tot de slagpennen weer zijn aangegroeid. Regelmatig ontsnappen vogels of worden vogels met opzet losgelaten. Dit kan leiden tot broedgevallen in het vrije veld. Soms kan hieruit in een werelddeel waar de soort van oorsprong niet voorkomt een vrij levende populatie ontstaan. Voorbeelden zijn de Canadese Gans *Branta canadensis* in Scandinavië en Groot-Brittannië, de Nijlgans *Alopochen aegyptiacus* in Groot-Brittannië en Nederland en de Mandarijneend *Aix galericulata* op de Britse Eilanden en ook in Nederland (Bauer & Glutz von Blotzheim 1969, Cramp & Simmons 1977, Davies 1988, SOVON 1987).

In het voorjaar van 1992 en 1993 zijn de Afferdenschse en Deestse Waarden (364 ha) volgens de uitgebreide karteringsmethode op broedvogels geïnventariseerd (van Dijk 1993). De uiterwaarden liggen langs de zuidzijde van de Waal en bestaan in de westelijke helft vooral uit graslanden, een groot perceel Maïs, een aantal ondiepe wateren en een zandzuigput. In de oostelijke helft ligt te midden van graslanden een complex ondiepe tichelgaten. Deze worden omzoomd door wilgenbos van ongeveer 30 jaar oud en 15 meter hoog. In de plassen liggen enkele eilanden die geheel begroeid zijn met wilg.

Tijdens het eerste bezoek op 7 maart 1992 werd in het onderzoeksgebied een paar Indische Ganzen gezien. Dit paar hield zich op bij een van de plassen in de oostelijke helft van de uiterwaard. Tijdens het derde bezoek op 17 april werd slechts één vogel gezien bij een eiland in de plas, tussen 24 april en 29 mei steeds een paar. Na half juni werd de soort niet meer opgemerkt. De vogels foerageerden in een weiland dat grenst aan de plas.

In 1993 werd tijdens het eerste bezoek op 13 maart een paar gezien, op dezelfde plas als in 1992. Nadien werd hier op 14 en 24 april slechts één vogel opgemerkt, bij een eiland in de plas. Op 12 mei werd op een aangrenzende plas een paar gezien met zes jongen van naar schatting één week oud. De oude vogels vielen fel uit tegen een paar Grauwe Ganzen *Anser anser*, dat het zonder jongen moest stellen. Tijdens de volgende bezoeken hielden de ouders met jongen zich steeds in hetzelfde weiland op, waar druk werd gegraasd.

Bij onraad vluchtten ze het water op. Op 31 juli werden de jongen vliegend gezien zodat geconcludeerd kan worden dat zes jongen vliegvlug zijn geworden. Geen van de adulte en juveniele vogels vertoonde hybride kenmerken.

De reeks waarnemingen uit 1992 duidt er op, dat de vogels in 1992 een broedpoging hebben gedaan, die vermoedelijk vroegtijdig is mislukt. De waarneming van één vogel op 17 april betrof vermoedelijk het mannetje op wacht. In 1993 is het mannetje op wacht tijdens twee opeenvolgende bezoeken waargenomen, gevolgd door een waarneming van het paar met jongen. De waarnemingen geven ook aan dat de soort vermoedelijk begin april eieren heeft gelegd, die begin mei zijn uitgekomen.

In hetzelfde deel van de Afferdenschse en Deestse Waarden broedden in 1992 21 paar Grauwe Ganzen en in 1993 22 paar. Hiervan hadden achtereenvolgens acht en tien paar jongen. In 1992 werden de eerste jongen op 4 mei gezien, in 1993 op 24 april.

In 1973-78 heeft één zeker broedgeval van de Indische Gans bij Nootdorp plaatsgevonden (Teixeira 1979). Daarnaast stammen uit deze periode opgaven van mogelijke broedgevallen. In 1978-83 werd de soort vooral in de wintermaanden in Nederland gezien en werden er geen broedgevallen geconstateerd (SOVON 1987). Door SOVON (1988) wordt de soort niet genoemd. In Noorwegen broedt de soort tegenwoordig in het vrije veld (Jonsson 1992).

De afgelopen decennia is na een moeizaam proces de jacht op de meeste ganzensoorten gestopt of sterk beperkt. Vooral hierdoor heeft de populatie die in West-Europa overwintert een enorme groei doorgemaakt (Ebbingse 1992). Dit leidt ook al enkele decennia tot al dan niet terechte schadeclaims van de zijde van de landbouw. In Nederland lijkt de Nijlgans zich definitief gevestigd te hebben en behoort ook tot de groep soorten die bij voorkeur op graslanden foerageert. Daarnaast krijgen we in de winter in toenemende mate Canadese Ganzen naar Nederland (SOVON 1987). Bij mij rijst de vraag wat we met al die grazende exoten moeten, zeker als er al enige decennia een discussie wordt gevoerd tussen Natuurbescherming en Landbouw om de inheemse ganzen hier op een verantwoorde manier een winterkwartier te kunnen bieden. Het gevaar bestaat dat exoten als Canadese Gans, Nijlgans en mogelijk straks ook Indische Gans, deze discussie gaan belasten waardoor het nog meer inspanning zal vergen om een gunstig beleid ten aanzien van het winterverblijf van inheemse ganzensoorten in Nederland over-eind te houden.

Summary *Confirmed breeding of a Bar-headed Goose Anser indicus.*

In The Netherlands, like elsewhere in Western Europe, some exotic bird species have formed feral populations. Observations of probable and confirmed breeding of Bar-headed Goose in 1992 and 1993, respectively, are described. In 1993 one pair successfully raised six chicks, which hatched in the beginning of May. Previously, one confirmed and a few possible cases of breeding of this species in The Netherlands were reported during 1973-78.

Literatuur

- BAUER K. M. & GLUTZ VON BLOTZHEIM U. N. 1969. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Vol. 1. Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main.
- CRAMP S. & SIMMONS K. E. L. (eds). 1977. The Birds of the Western Palearctic, Vol. I. Oxford University Press, Oxford.
- VAN DIJK A. J. 1993. Handleiding SOVON broedvogelonderzoek. SOVON/CBS, Beek-Ubbergen/Voorburg.
- DAVIES A. K. 1988. The distribution and status of the Mandarin Duck *Aix galericulata* in Britain. Bird Study 35: 203-208.
- EBBINGE B. S. 1992. Population limitations in arctic breeding geese. Thesis, Rijksuniversiteit Groningen, Groningen.
- JONSSON L. 1992. Birds of Europe. Helm, London.
- SOVON 1987. Atlas van de Nederlandse Vogels. SOVON, Arnhem.
- 1988. Nieuwe aantalsschattingen van de Nederlandse broedvogels. Limosa 61: 151-162.
- TEIXEIRA R. M. (red.) 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.

Rob Lensink, Hogestraat 17, 6651 BG Druten

Sterke najaarstrek van de Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* bij Sas van Gent (Zld) in 1993

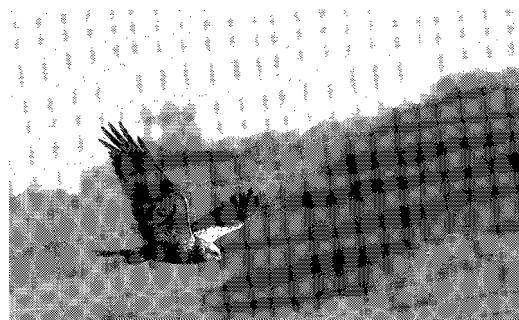
De Bruine Kiekendief is evenals de andere roofvogels een soort die overdag trekt. Grote aantallen trekkende roofvogels zijn slechts te zien op plaatsen waar de trek wordt gestuwd, zoals bij Istanbul in Turkije en bij Falsterbo in Zweden. In Nederland wordt met name in het voorjaar gestuwde trek van roofvogels waargenomen langs de kust bij Breskens (Zld) en bij de Eemshaven (Gr).

In het kader van het project van de Landelijke Werkgroep Vogeltrekkellen (LWVT) is sinds 1981 een trektelpost in de Canisvlietbinnenpolder bij Sas van Gent ingericht. Door het open landschap in de wijde omgeving zal op deze plaats geen sprake zijn van gestuwde trek. In september 1993 noteerde ik hier een uitzonderlijk groot aantal trekkende Bruine Kiekendieven. In de ochtend van 18 september (met 3.5 waarnemingsuren) passeerden daar in totaal 31 exemplaren. Tijdens de ochtenduren van de drie daarop volgende da-

gen werden nog eens zeven Bruine Kiekendieven waargenomen. De kiekendieven vlogen vrij hoog over en hielden een koers aan tussen ZO en ZZW. Van deze 38 trekkers werden er zes vlak voor zonsopkomst gezien. Het merendeel van de vogels passeerde evenwel in het tweede en derde uur na zonsopkomst. In totaal passeerden er drie mannetjes, vijf vrouwtjes en 26 onvolwassen vogels. Bij vier kiekendieven kon het geslacht of de leeftijd niet worden vastgesteld.

De Bruine Kiekendieven die in het najaar Zeeland passeren zijn vrijwel zeker afkomstig uit Nederland, Duitsland en Scandinavië (SOVON 1987). Bij het passeren van Nederland wordt vrijwel nergens geconcentreerde trek (meerdere trekkende vogels bij elkaar of meerdere vogels binnen enkele uren) waargenomen. Raadpleging van de regionale avifauna's leverde slechts één opvallende waarneming op: bij de Eemshaven werden op 5 september 1982 in enkele uren tijd elf kiekendieven uit zee komend waargenomen (Boekema *et al.* 1983). Ook in de rapporten van de LWVT zijn geen opvallende aantallen tijdens de najaarstrek te vinden. Zo werden bij acht simultaantellingen in 1985 waarbij steeds 30 telposten waren betrokken in totaal twaalf Bruine Kiekendieven in de eerste ochtenduren geteld, gevolgd door 57 exemplaren later op de dag (LWVT 1987). In 1986 leverde dit project zeven vogels in de ochtend en 40 later op de dag op (LWVT 1990). In 1987 ging het bij deze simultaantellingen om acht kiekendieven in de ochtend, gevolgd door 70 later op de dag (LWVT 1992). Ook uit rapporten van afzonderlijke telposten blijkt duidelijk dat de Bruine Kiekendief in het najaar maar weinig wordt gezien. Zo werden bij Arnhem in het najaar van 1982 gedurende 84 tellingen slechts vier exemplaren geteld (Kwak & Lensink 1983). Uitzonderlijk in dit verband zijn de resultaten van de telpost Maartensdijk (U), waar in het najaar van 1982 in totaal 35 vogels werden waargenomen (LWVT 1984).

Een mogelijke verklaring voor de opvallende aantallen bij Sas van Gent op 18 september 1993 kan vermoedelijk gezocht worden bij de weers-

Bruine Kiekendief, 22 december 1987 (A. B. van den Berg). Marsh Harrier *Circus aeruginosus*.